

Predikan av Jenny Arnerlöf – Domsöndagen - 2023

Om Gud förde en kosmisk balansräkning över alla våra handlingar, hade Johnny Cash nog rankat högt bland de skuldsatta. Hans biografi är möjligen den krokigaste skildring av en resa till helgelse som jag någonsin har läst. Därför är han på just denna söndag – domsöndagen – en härlig vän och medvandrare för oss att ta sällskap med. Han hörde inte till en kyrkotradition som helgonförklarar människor, och även om han gjorde det skulle han förmodligen inte helgonförklaras. Trots det kan vi betrakta honom som ett helgon för vår tid. Som 1500-talspoeten George Herbert uttryckte det, är helgon som blyinfattade kyrkfönster. Färgade skärvor av sprött glas som har vridits, brutits och blivit ihopsatta igen. När ljuset strålar genom dem får vi glimtar av en härlighet som för övrigt mestadels är fördold.

De två sångerna som vi nyss har hört, ”The Man Comes Around” och ”Hurt”, var bland de sista Cash spelade in innan han dog i 2003. Tillsammans säger de något om varför Cash är en så bra kompanjon att närma sig Domsöndagens tema tillsammans med.

Sången ”Hurt” skrevs inte av Cash själv. Den skrevs av musikern Trent Reznor som kämpade med heroinmissbruk. Enligt Cashes biografi tolkade han sången som en personlig betraktelse över kampen mot falska värden och andliga kompromisser i livet. I musikvideon han spelade in för sången växlar scenerna mellan den gamla Cash som spelar, sjunger och ser över scener från sitt förflutna. Bilder av hans barndom hem, olika framträdanden och bemärkelser i det förfallna Cash-museet spelas upp som ett slags brutalt ärlig reflektion över hans liv. Fler av hans närmaste förtrogna avrådde honom från att släppa videon då de befarade den inverkan det skulle ha på hans image. Men vid det laget var han så ordentlig förankrad i Guds obevekliga kärlek till honom att han valde vara troget sanningen om den han hade varit. Sången och videon bekräftar att det fanns inget lättvindigt om Cashes resa att förlika sig med Guds nåd.

Han föddes i en fattig lantbrukarfamilj som fick delta i ett statligt projekt för land. Arbetslösa män fick vildmark som skulle förvandlas till odlingsmark där Cash familjen odlade bomull. Den stora vila de hade från lantbruket var när de deltog på samlingar i den lokala Baptistförsamlingen där Johns kärlek för sång och musik

väcktes. Från en tidig ålder tyckte han om att läsa och fundera över religiösa frågor och han var en drömmare. Det ledde till spänningar med hans far som tyckte att han var lat och ofokuserad. När Bob Dylan beskrev Johnny Cash sade han att "han låter som om han är vid eldens rand." Och så var det nog. Från en tidig ålder kämpade han med lågor som brann djupt inom honom. Sin fars hårda dömande mot honom, sorgen och skuldkänslor över hans äldre broders tragiska död vid fjortonårsålder var *en* sorts eld honom. En annan sorts eld var ju drivet att bli en känd musiker. Men när han uppnådde målet blev pressen att behålla sin status så stor att han övertändes av en eld som hotade att uppsluka honom; jämförelses destruktiva eld som säger oss att vi inte är nog bra. Kändisskapens offentlighet innebar att han inte var främmande för offentlig förnedrings svidande brännskador. Piller av olika slag verkade till en början att ge honom befrielse från de olika flammorna som begränsade och hindrade honom från att vara den framgångsrika artisten han ville vara. Men i verkligheten tände de en löpeld som var nästan omöjlig att släcka.

Enligt Cash själv var det i hans mörkaste stund när han trodde att han fullständigt hade separerat sig själv från Gud som han insåg att Gud inte hade lämnat honom. Han hade sökt sig till en grotta för att avsluta sitt liv men där i mörkret upplevde han Guds närvaro och det blev en vändpunkt. Det var inte så att hans kamp med droger mirakulöst upphörde men den förändrades. Fromhet var aldrig målet i hans kamp för frihet och försoning. Hans väg blev barmhärtighetens väg. Det var inte lång efter vändpunkten i grottan som han blev "the man in black". Mannen med inga illusioner om sig själv som ställde sig på de fattiga och nedslagnas sida. Hans svarta kläder var ett sätt att ta avstånd från hycklare som visade upp en ljus fasad. Men han var inte emot ljuset. Han förundrades över Jesus Kristus, som han kallade "Mannen i vitt" i en bok han skrev om Apostlagärningarna.

Det var som en hyllning till "mannen i vitt" som Cash skrev den första sången vi hörde idag. "The Man Comes Around" är den sång som Cash själv ville bli ihågkommen för om han blev ihågkommen alls. Utan att bokstavligen nämna Jesus eller den yttersta domen skrev han en låt som så fullkomligt som en sång kan, uttrycker Domsöndagens tema. Sången är också som ett blyinfattat fönster där bilder eller skärvor från skriften är sammansatt med ett fängslande tempo och ökande intensitet som förmedlar allvar, häpnad och fascination. I sången sjunger han inte

om en mild och mesig Jesus som är likgiltig för de olika sätt som vi skadar varandra och oss själva på. Samtidigt är det inte heller en terminatorlik domare Jesus som han vill skrämma oss att tro på. Han sjunger om mannen som kom runt till honom när han hade fastnat i helvetets fruktansvärda tillstånd och hjälpte honom hitta en annan väg.

Det är det allvarsamma men nåderika mötet med Kristus som gör det möjligt för oss att som Cash titta på vårt liv och med fullt allvar ställa frågan ”Vad har jag blivit?” eller ”Vad håller jag på att bli?” Finns det saker vi skäms för som vi inte tagit itu med? Kämpar vi ensamma emot krafter som vill förstöra oss inifrån? Vi behöver även ställa frågan ”har vi nöjt oss med fromhet istället för att jaga efter helighet?”

På Domsöndagen ställs vi inför dessa frågor på ett stort sätt eftersom hur vi svarar har stor betydelse för vilken slags värld vi skapar och upprätthåller i nuet. Dessa frågor ställs också på ett litet sätt i våra gudstjänster varje söndag när vi ber en bön om förlåtelse. ”The man in black” ger oss modet och inspirationen att regelbundet se på verkligheten om oss själva och erkänna vårt behov av ett hopp som är större än vad vi kan göra för oss själva.

Du som vill, som Cash, gå barmhärtighetens väg mot helgelsens raffinerande eld får gärna be vår bön om förlåtelse med mig nu.

Del II

Jesus använde liknelser för att bryta genom människors likgiltighet och tvärsäkra sätt att tänka. Problem uppstår för oss när vi närmar oss Jesu liknelser med tanken att de är enkla berättelser vars mål är att skänka oss klarhet och ett grepp om Gud. De visaste lärare jag har funnit säger att liknelser är till för att få oss att tänka hårt och länge så att vi inte förenklar viktiga och komplexa frågor.

Möjligen till allas stor besvikelse (eller lättnad ☺) kommer jag inte att göra en utläggning som förklarar liknelsen om de kloka och de oförståndiga flickorna. Jag vill istället dela några insikter som har hjälpt mig att läsa Jesu liknelser om den yttersta domen utan att känna terror eller fullständig

skräck för mig själv och andra som kanske inte duger. Insikterna är inte mina egna förutom att jag har över åren tagit dem till mig och gjort dem till mina egna.

1. Läs inte liknelsen på ett moraliserande sätt: dvs gör inte det till en städad fabel om hur de som hade olja inte delade med sig till de som inte hade eller annan liknande moralisering. Fråga dig själv snarare om du lever på ett sätt som förväntar det oväntade? Det finns så många sätt att förvänta det oväntade. Ett sätt är att tro att människor kan förändras. Det var en viktig anledning till att Cash drogs till att spela för fångar. Inte för att han gjorde det med en intention att förändra dem som satt inne, utan för att han insåg att han delade deras lust till frihet och försoning. På sikt förstod han de marginaliserade i ljuset av Jesu ord från senare i Matteusevangeliets 25:e kapitel. "jag satt i fängelse och ni besökte mig".

En annan fråga som liknelsen ställer oss inför är om vi tror att vi behöver jaga efter saker som gör oss acceptabla inför Gud? Alla tio flickor var väl inbjudna till festen så varför trodde de oförståndiga att de behövde springa iväg och skaffa något mer? För Gud är mörkret inte mörkt.

Moralism och lögnen att han behövde vara mer, eller någon annan än den han var, var bland bördorna som tyngde Johnny Cash under många år. Om "Walk the line" uttrycker hans längtan att leva upp till en standard som han misslyckades inför handlar "Ring of Fire" om kärlekens förvandlande kraft. I första hand skrevs den om kärlek mellan människor men det kan lika väl handla om kärleken som är Guds; en eld som raffinerar, helgar och lyser upp en ny väg.

Gud vill känna oss som de vi är – inte som de vi tror att vi skall vara. Gud har nog med olja för var och en som inser att deras egen olja inte räcker till. Kristus är konungen som söker alla som har låsts ute från livets fest och hans följare ska göra likadant. Att vända sig till honom är att låta sig ledas ut på helgelsens väg. Det är ett ord som låter alldeles för from för en del av oss men en Kristuscentrerad helgelse handlar om att söka Kristus närhet. Den befriar oss att tjäna Kristus genom att tjäna de som har drabbats av syndens skadliga effekter.

Mannen som kommer runt är den som gör oss redo och kapabel att ta emot honom och representera honom. Vi ska inte tro på honom för att rädda oss själv från en kommande dom. Vår tro på honom är vad som motiverar oss att söka upp andra som har fastnat i olika former av misär och genom vår närvaro hjälpa dem inse att Kristus, världens rättmätiga konung, inte har gett upp hoppet om dem. En dag kommer han att komma runt och ställa världen till rätta; att tro det är en källa till hopp. Det är att förvänta det oväntade. Amen